

„A versenyképes közszolgálat személyzeti utánpótlásának stratégiai támogatása”

KÖFOP-2.1.5-VEKOP-16-2016-00001

Dr. Pallai Éva – Stréhli-Klotz Georgina

***Javaslat a tananyag felépítésére és
struktúrájára, a jegyzetek,
munkafüzetek és e-tananyag vázlatos
tartalmi elemeire, továbbá a
tananyagfejlesztést végző szerzők, és
módszertani szakértők kompetenciáira***

Handwritten signature: Hecsi Sz



SZÉCHENYI 2020



**Európai Unió
Európai Szociális
Alap**



BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Tartalom

1. ELŐZMÉNYEK	3
1.1. A PÁLYAORIENTÁCIÓS KÉPZÉS SZÜKSÉGESSÉGÉNEK ELŐZMÉNYEI	3
1.2. A PÁLYAORIENTÁCIÓS KUTATÁS EREDMÉNYEI, RÖVID MEGÁLLAPÍTÁSAI	5
1.3. A PÁLYAORIENTÁCIÓS KÉPZÉS JOGSZABÁLYI HÁTTERE, KERETTANTERVE, A BEMENETI ÉS KIMENETI KÖVETELMÉNYEK	7
2. A PÁLYAORIENTÁCIÓS KÉPZÉS CÉLCSOPORTJA	9
2.1. A CÉLCSOPORT GENERÁCIÓS JELLEMZŐI	9
2.2. A CÉLCSOPORT TANULÁSI SZOKÁSAI, IGÉNYEI, MOTIVÁCIÓJA	14
3. TANANYAGFELOSZTÁSI JAVASLAT	21
4. MILYEN A JÓ TANESZKÖZ?	23
4.1. A TANESZKÖZÖKRŐL ÁLTALÁBAN	23
4.2. A PÁLYAORIENTÁCIÓS KÉPZÉS MEGVALÓSÍTÁSÁHOZ SZÜKSÉGES TANESZKÖZÖK	25
4.3. A KÖZIGAZGATÁSI ISMERETEK TANTÁRGY OKTATÁSÁVAL ELÉRNI KÍVÁNT CÉLOK	28
4.4. HOGYAN ÍRJUNK A KIMENETI KÖVETELMÉNYEKHEZ ÉS A CÉLCSOPORT IGÉNYEIHEZ IGAZODÓ JEGYZETET?	31
4.5. A MUNKA FÜZET, MINT TANESZKÖZ	37
4.6. A PÁLYAORIENTÁCIÓS KÉPZÉST TÁMOGATÓ E-LEARNING TANANYAG, MINT TANESZKÖZ	39
4.7. EGYÉB LEHETSÉGES TANESZKÖZÖK	41
4.8. TANESZKÖZÖK A TANÁROK SZÁMÁRA	42
5. A TANESZKÖZÖK ELKÉSZÍTÉSÉNEK HUMÁNERŐFORRÁS SZÜKSÉGLETE	43
5.1. A TANESZKÖZÖK ELKÉSZÍTÉSÉHEZ SZÜKSÉGES SZAKÉRTŐI KAPACITÁS ÉS SZAKÉRTŐI KOMPETENCIÁK	43
5.2. MUNKAMÓDSZEREK A TANESZKÖZFEJLESZTŐK KÖZÖTT	47
5.3. A FEJLESZTÉSEK IDŐSZÜKSÉGLETE	48
6. EGYÉB JAVASLATOK	49
6.1. A TANESZKÖZFEJLESZTŐK MÓDSZERTANI FELKÉSZÍTÉSE	49
6.2. A KÖZÉPISKOLAI TANÁROK MÓDSZERTANI FELKÉSZÍTÉSE	50
6.3. JAVASLATOK AZ ÉRETTSÉGIVEL KAPCSOLATBAN	51
7. ÖSSZEGZÉS	54

SZÉCHENYI 2020



MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap



BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

1. ELŐZMÉNYEK

1.1. A PÁLYAORIENTÁCIÓS KÉPZÉS SZÜKSÉGESSÉGÉNEK ELŐZMÉNYEI

A KÖFOP-2.1.5-VEKOP-16 azonosító számú „A versenyképes közszolgálat személyzeti utánpótlásának stratégiai támogatása” című projekt keretében valósul meg a „Közigazgatási pályorientáció elősegítése” alprojekt, melynek kiemelt célja a közszolgálati szervezetek munkaerő-utánpótlási rendszereinek fejlesztése, a pályorientáció elősegítése illetve az előzetes felmérések alapján kialakított módszertani ajánlások elkészítése, valamint a közigazgatási ismeretek választható tantárgy bevezetése a középiskolai oktatás rendszerébe.

Jelenleg az utánpótlás bázisát képező középiskolások nem rendelkeznek az átlagos állampolgári ismereteket meghaladó közszolgálati ismeretekkel, és a pályaválasztás időszakában nem kellően orientáltak és motiváltak ahhoz, hogy a közszolgálati életpályát válasszák. A közoktatási intézményekben jelenleg marginális szerep jut a tanulók közigazgatási pályára vonzásának, a közigazgatási szakma, mint karrierlehetőség kevésbé van jelen a köztudatban. A közigazgatási szervek nem tervezik közép- és hosszútávon az utánpótlási igényeket, és az utánpótlást segítő képzés jelenleg nincs a magyar középiskolai képzésben. A közszolgálati szakképzés feltételei sem állnak rendelkezésre teljes körűen. Nincsenek pozitív példák, a társadalom tagjai – hiteles információk hiányában – nem rendelkeznek reális képpel a közszolgálatról, és emiatt a fiatalok számára nem jelent presztízst és vonzó választási alternatívát a közszolgálati hivatás. Minderre igyekszünk választ adni, annak érdekében, hogy a stratégiai szemlélet megjelenjen a szervek részéről az utánpótlás tekintetében illetve a fiatalok részéről is a tudatosabb pályaválasztás lehetőségét biztosítsuk.

Ezáltal a közigazgatási pályaaorientációs képzés a fiatalok közszolgálati pályára irányításával szeretné támogatni az emberi erőforrás terület utánpótlás menedzsmentjének folyamatait, hosszú távon biztosítani a megfelelően képzett és elhivatott munkaerőt.

A képzés több szempontból is hiánypótló: egyrészt az általános civil állampolgári ismeretek átadása révén nevel a tudatos állampolgárságra, másrészt konkrét szakmai és gyakorlati tudás élményszerű elsajátítása révén vezeti be a fiatalokat a közszolgálat hivatás- és értékrendjébe. Komplex módon járul hozzá a legfontosabb munkahelyi kompetenciák megalapozásához és fejlesztéséhez. Mindemellett a képzési program közvetlenül támogatja a közszolgálat imázsépítési törekvéseit, a közszolgálati munkavégzés presztízsének növelését azáltal, hogy a szakmai kihívásokat és szépségeket is megmutatja, valós, hiteles pályaképet nyújt. A projekt keretében megvalósul:

- a közigazgatási pályaaorientációt elősegítő igényfelmérő kutatás a közigazgatási vezetőkkel és közigazgatási HR szakemberekkel készített félig strukturált interjúk alapján.
- Az eredmények alapján alakítottuk kik a tantárgy bevezetésének lehetőségeit összegző koncepciót.
- a közigazgatási ismeretek szabadon választható tantárgy oktatóinak szakmai, és pedagógiai módszertani felkészítése.
- az ismeretek disszeminációját elősegítő szakmai rendezvények megszervezése, szakmai párbeszéd megalapozása.

1.2. A PÁLYAORIENTÁCIÓS KUTATÁS EREDMÉNYEI, RÖVID MEGÁLLAPÍTÁSAI

A KÖFOP-2-1 kutatást is szintén a -5-VEKOP-16-216-0001 „A versenyképes közszolgálat személyi utánpótlásának stratégiai támogatása” című projekt keretében kerülhetett sor. Deklarált célja volt, hogy hozzájáruljon a közigazgatás megfelelő minőségű utánpótlás biztosítását elősegítő ösztönző és pályaaorientációs rendszer kialakításához. Emellett a kutatás megalapozza a közigazgatási ismeretek választható tantárgy bevezetését a már jelenleg is létező rendészeti szakközépiskolákon túl, további civil középiskolában is.

A félig strukturált interjúk felmérés célja volt, hogy megismerjük a közigazgatási pályaaorientáció érintett szereplőinek véleményét, szükségleteit, majd az összegyűjtött információk elemzését követően szakmai javaslatokkal segítsük a közigazgatási pályaaorientációs rendszer felállítását. A vizsgált hipotézisek kiterjedtek a közigazgatási karrierre, a pályaválasztásra és a pályaaorientációs képzés szükségességére. Az előzetesen megfogalmazott hipotézisek maradéktalanul igazolták a képzés igényét és bevezetésének indokoltságát is.

A pályára vonzás tekintetében megjelent a közért végzett munka, mint hivatás, a pálya biztonsága és a kiszámíthatóság is. Ugyanakkor alapvető fontosságú, hogy, figyelembe kell venni a generációs különbségeket és a jelenleg közigazgatásban dolgozók is belátják, hogy szükséges valamelyest idomulni a generációs sajátosságokhoz. Illetve markánsan megjelent a pálya presztízsének emelése iránti igény, mely hozza magával a megbecsültséget és az elköteleződést egyaránt.

Mindemellett a szervezetek részéről megjelenik a pályakezdő fiatalok gyakorlati tapasztalatának hiányával kapcsolatos tapasztalat, emellett úgy nyilatkoztak, hogy esetenként a generalistáknak képzett fiatalok elméleti tudása is hézagos, ugyanakkor a specialisták esetében nincsenek meg a közigazgatási szakmai alapok.

Így fiatalok elsősorban a személyes és szociális kompetenciáikra tudnak támaszkodni a munkába álláskor, ez teszi őket képessé a sikeres munkavégzésre. Mindazonáltal a közigazgatási szakemberek egyetértettek abban, hogy a fiatalok szociális kompetenciáinak fejlesztése elengedhetetlen a közszolgálati munkakör betöltéséhez.

A kutatás eredményei egyértelműen arra mutatnak rá, hogy a szervezetek egyetértenek abban, hogy érdemes lenne bevezetni a középiskolákba a közigazgatási pályaaorientációs képzést, számos előnyét feltételezik a szakemberek. Ezek mind a pályakezdő fiatalok, mind a közigazgatási szervezetek előnyeit szolgálnák azzal, hogy már a pályaválasztásban is nagyobb lenne a tudatosság és ennek eredményeként kisebb lenne a fluktuáció a munkahelyeken. A közigazgatási pályaaorientációs képzés a speciális szakmai előnyökön túl, olyan általános előnyökkel is járhatna a fiatalok számára, ami az életben való boldogulásukat is szolgálja, amennyiben a tematika és az oktatási módszerek ezt támogatják.

A válaszadók szinte kivétel nélkül a képzés gyakorlati oldalának erősítését, kompetenciafejlesztést (pl: szociális kompetenciák) illetve az interaktív oktatási módszereket javasolták, emellett sok helyen megjelent a terepre való látogatás ötlete is. Emellett a gyakorló közigazgatási szakemberek és a szervezetek bevonása a képzésbe.

Mindazonáltal ha összességében nézzük a közigazgatási pályaaorientációs képzést, akkor a visszajelzések szerint is a tanulók számos előnyre tehetnek szert elvégzésével.

Egyrészt a közigazgatással kapcsolatos kompetenciafejlesztésben vesznek részt, másik részből szociális készségek elsajátítását támogatja, mely az életben való boldogulásukat általánosságban is támogatja.

1.3. A PÁLYAORIENTÁCIÓS KÉPZÉS JOGSZABÁLYI HÁTTERE, KERETTANTERVE, A BEMENETI ÉS KIMENETI KÖVETELMÉNYEK

A projekt keretében kidolgozott koncepcióban, az általunk javasolt eszközök mindegyike már meglévő, létező eszköz volt korábban is, igyekeztünk ennek figyelembevételével felépíteni a lehetséges megoldásokat. Így a koncepcióban megfogalmazott javaslatok szabályozási oldalról nem új szabályok megalkotását, vagy a meglévő szabályok módosítását javasolják, hanem a közigazgatási pályorientációhoz kapcsolódó tevékenységek elhelyezését a jelenlegi oktatási rendszerben.

Mivel azonban a közigazgatási pályorientáció az oktatási rendszer számos szintjét érinti, így szintenként eltérő szabályozási rendszerrel kellett összehangolnunk. Legfőképpen - a közoktatás tekintetében hazánkban a legfontosabb jogszabállyal - a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvényhez és az Országos Középiskolai Tanulmányi Versenyre vonatkozó szabályokat tartalmazó a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelettel.

Mindezek figyelembevételével alakítottunk ki egy olyan struktúrát, mely rugalmasan illeszkedik a 21. századi elvárásokhoz, szem előtt tartja a Nemzeti Alaptanterv iránymutatásait, emellett a jelenlegi oktatási rendszer, tantárgyat érintő nehézségeire is képes megoldást biztosítani. Ennek eredményeképp a Közigazgatási ismeretek tantárgy kerettanterve a 13/2019 (VII. 12.) EMMI rendelet hatályba lépésével került jóváhagyásra.

A kerettantervet az 1. számú melléklet tartalmazza, melyhez kapcsolódó érettségi vizsgakövetelményeket pedig a 2. számú melléklet tartalmazza.

A közigazgatási pályaorientációs **képzés célja annak elősegítése**, hogy a 11 – 12 évfolyamos középiskolai **tanulók elméleti ismereteken alapuló, ugyanakkor gyakorlati tudásra, tapasztalatra tegyenek szert a közigazgatás feladatrendszeréről, működéséről**. A képzés további célja, hogy a fiatalok a nemzet **felelős állampolgáraként tevékenykedjenek**, képesek legyenek megalapozott döntéseket hozni és rendelkezzen megalapozott szilárd erkölcsi beállítódással.

A képzés további célja, hogy **a tanulók figyelmét ráirányítsa a közszolgálati pályára**, az itt elérhető karrier és életpálya kínálta lehetőségekre, **a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen való továbbtanulásban rejlő lehetőségekre**, ezzel is elősegítve a közigazgatás utánpótlásának minőségi biztosítását. Kiemelten fontos, hogy a képzés olyan gyakorlati ismereteket adjon, melynek segítségével diákok **képesek legyenek eligazodni a mindennapi közigazgatási ügyek világában** és magabiztosan tájékozódjanak a közigazgatási szervek körében. Ezen túl amellet, hogy a képzés jól kiegészíti az alpműveltséggel megszerzett általános ismereteket, **segíti a diákok jogkövető, a társadalomért, a kisebb közösségért felelősséggel bíró és a társadalom életében felelősséget vállaló állampolgárrá válását**.

A kerettanterv 6 fő területet ölel fel, melyek kidolgozása során elsődleges cél az interaktív, gyakorlatorientált képzés megvalósítása, mely projektfeladatokkal és szituációs játékokkal egészíti ki az elsajátítandó tananyagot. **A tanterv 134 óra időtartamban** a 11 és 12 évfolyam számára **került kidolgozásra**. Ezáltal a tantárgy **heti két órában** történő tanítását teszi lehetővé.

Emellett a tanulók **12. évfolyam végén a tantárgyból érettségi vizsgát tehetnek**, mely szemléletében követi a tananyag és a feladatok kialakítását, így **projektérettségi alkalmazására ad lehetőséget**.

2. A PÁLYAORIENTÁCIÓS KÉPZÉS CÉLCSOPORTJA

2.1. A CÉLCSOPORT GENERÁCIÓS JELLEMZŐI

megnehezítették a különféle generációk együttélését, együttműködését. A régebbi korokkal ellentétben azonban talán soha nem volt olyan mély szakadék gondolkodásban, szemléletmódban, szociális viszonyokban, mint napjainkban. Nem véletlen, hogy egyre több kutatás is követi a generációk közötti különbségeket. Számos szempontból vizsgálják a témát, hiszen a társadalom mindennapjaira hatással van. Az elméletalkotók szerint egy – egy generáció körülbelül 20 évente váltja egymás (Strauss és Howe), ugyanakkor jellemzően csökkennek ezek az időszakok, mert olyan mértékű és gyorsaságú technológiai fejlődés várható a jövőben, amely egy – egy időszakot lerövidít és az életvitelt alapjaiban befolyásolja.

Strauss és Howe elmélete alapján a jelen korszakunkat alakító négy generáció: a Baby Boom, az X, az Y és a Z generáció.

Baby Boom generáció	1945 és 1964 között születettek
X generáció	1965 és 1979 között születettek
Y generáció	1980 és 1995 között születettek
Z (digitális) generáció	1996 és 2009 között születettek

1. ábra: A négy generáció (Szabó, 2015)

A Baby Boom generáció a második világháború után születtek, egy nagyon nehéz és traumákkal terhelt időszakban szocializálódtak. Egész életüket szerte a világon a viszonylagos szűkösség jellemezte. Ezért az életüket végig kísérte az erőforrásokkal való gazdálkodás megoldása és a biztonság megszerzésének igénye. Alapvető jellemzőjük a tekintélytisztelet, alázat és nagyfokú alkalmazkodóképesség. Ők még a hagyományos, frontális jellegű iskolarendszerben nőttek fel, nehéz számukra az online tanulást megszokni, sokan még a számítógépektől is távol tartják magukat.

Az X generáció tagjai fiatalként vagy fiatal felnőttként élték meg a rendszerváltást, az internet és a számítógép elterjedését, illetve a mobiltelefonok megjelenését is. Képviselői szeretnék kimaradni a kicsinyesnek számító státuszharcokból, a karrierépítés mellett a pénz, az anyagi biztonság megszerzése motiválja leginkább tevékenységüket. Keményen dolgoznak és megbecsülik munkájukat, illetve munkahelyüket. Feladat ellátásuknál fontos szerepet játszik az önállóság és a függetlenség. Ahogy az egyéb korosztályokat, úgy, az Y generációt is a környezeti hatások alakították, a technológiai, a társadalmi vagy épp a politikai trendek formálták. A technológiai változások természetesen hatással voltak, illetve vannak kommunikációjukra munkahelyi és szocializációs szokásaikra. Tagjai már a fogyasztói társadalom, a technikai újítások és az innováció világába születtek, számukra mindennapos az új technikai eszközök kipróbálása, jellemzően több digitális eszközt is egyszerre használnak. Az Y generáció főbb jellemzői közé tartoznak a dinamizmus, a multitasking és a kockázatvállalás. Fontos számukra a munka és a magánélet egyensúlyának megteremtése. Céljuk a gyors karrier elérése. Szeretik a kihívásokat és bármikor készek a váltásra, a változtatásra. A rájuk jellemző agilitásnak és dinamizmusnak, szeretik a versenyhelyzeteket, igényük van az önálló döntéshozatalra.

Szüleik kemény munkával töltött életét látva kifejezetten elutasítják a kemény, értelmetlen munkát, a hierarchiát és a tekintélytiszteletet is, őket leginkább az önmegvalósítással lehet motiválni.

Tanulni bárhonnán tudnak, minél több forrásból, annál jobb, a lényeg, hogy egyéni, interaktív, számítógéppel támogatott, rugalmas rendszerből tehessék azt meg (Schäffe, 2015).

A **Z generáció** (művészek) egyik kiemelt **jellemzője az értékek változása**. Az **információ bármikor elérhető számukra**, de mivel nem tanulták meg a kritikai gondolkodást, hajlamosak mindent elhinni, amit az interneten olvasnak. (Tari, 2011). Sokkal **gyorsabb ritmusban élnek**, mint elődeik. **Türelmetlenek**, ebből adódóan, ha nem tetszik nekik valami, **készek az azonnali változtatásra**. Leginkább arra van szükségük, hogy élvezzék, amit csinálnak. Nem szeretik a monotóniát az unalmas, egyhangú elfoglaltságot (Ferincz, 2013, 220 -228). Ugyanakkor, ha megtalálják a számításukat hosszabb távra terveznek. **Szeretik a játékos, interaktív feladatokat. Bátrak, kezdeményezők, nem kételkednek saját képességeikben. Praktikus szemlélet jellemzi őket. Az egyén szabadságát, a formalitásmentes közvetlen környezetet nagyra értékelik**. A Z generációhoz tartozók már nem egyénileg fogják forradalmi ötleteiket megvalósítani, hanem egymással összefogva szolgálják a közösséget. Az erős társadalmi felelősségtudat következménye, hogy például két munkahely közül szívesebben választják majd a tudatos társadalmi felelősségvállalás (CSR) stratégiájával és a környezettudatos gondolkodással áthatott munkahelyet (Tari, 2010).

A **nagyfokú nyitottság** miatt ráadásul pillanatok alatt alakítanak ki vadidegen emberekkel kapcsolatokat, ezzel párhuzamosan csökken az életükben a hosszú távú, igazi barátságok száma. Egyes kutatók a digitális generáció elmagányosodását is előre vetítik a valóságos térben (Schäffer, 2015).

Változnak az iskolával kapcsolatos elvárásaik is – Holyoke és Larson (2009) kutatásukban azt állapították meg, hogy az ezredforduló generációja **nem vállal akkora felelősséget az iskolai sikerekért és kudarcokért**, mint a korábbi generációk, sőt, **a tanulás iránti motivációjuk is sokkal alacsonyabb**, mint az idősebb generációké.

A környezeti változások közül az egyik legalapvetőbb változás a Z generáció számára a (közösségi) **médiahasználat előtérbe kerülése**, mely egyértelműen befolyásolja az idegrendszer működését. A digitális generáció gyakori médiahasználatra gyors és rendszeres figyelemváltásokat követel, mely a párhuzamos feladatkezelési (multitasking) képesség és gyakorlat erősödését is jelenti (Szabó, 2015).

Hozzájuk képest tehát a digitális bevándorlók (leginkább a Baby boom és X generációk) egy teljesen eltérő szocializációs környezetből érkeztek, talán nem túlzás ha azt mondjuk, hogy a nyelvhasználat, a kommunikációs stílus és az értékrend is jelentősen eltér. Irreális lenne úgy vélekedni, hogy az oktatásban ugyanaz a módszer napjainkban is hatékony lesz. A digitális generáció eredményes oktatásához jelentős módszertani újításokra van szükség, egyfelől a tananyag átadásában, másfelől a tantárgyi tartalmak tekintetében.

A digitális generáció alapvető problémája, hogy számukra – a korábbiaktól eltérően- már teljesen más információkra, kompetenciákra van szükségük a mindennapi élet és a munkahelyi környezetben való eligazodáshoz. **A kizárólag lexikális tudás elsajátítására, a digitális korszakban már nincs olyan jelentős mértékben szükség.** Az iskolában megszerezhető információ értéke folyamatosan csökken, nem adatokra van szükségük, hanem praktikus ismeretekre és kompetenciafejlesztésre (Prieara, 2015).

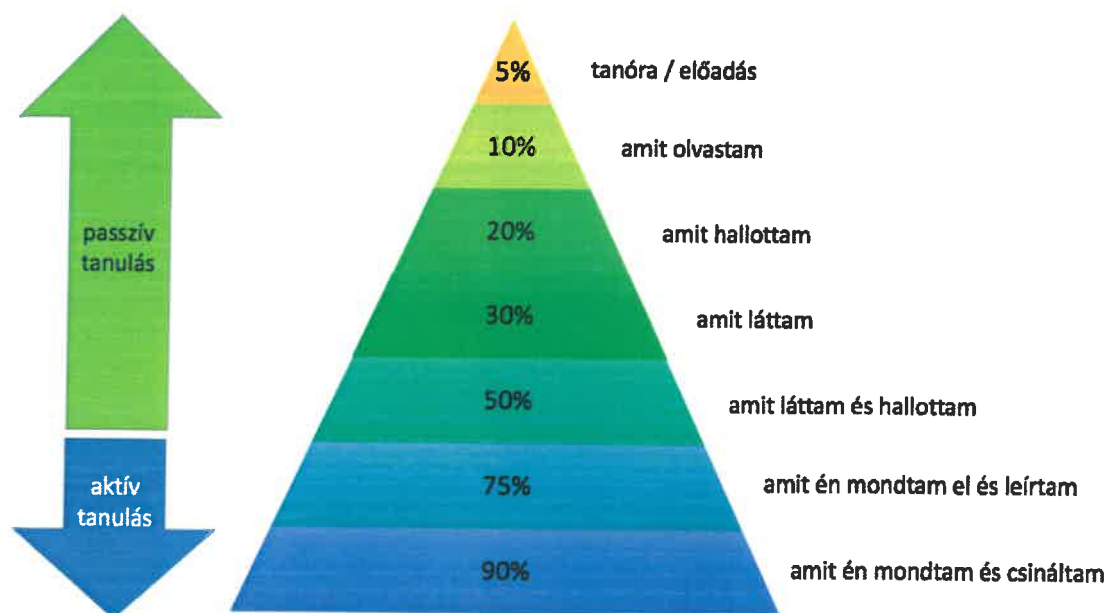
A Bill Gates Alapítvány felmérte a 21. századi készségeket, vagyis hogy a leendő munkáltatók milyen kompetenciákat várnak el a jövőbeni munkavállalóiktól. Ez az öt 21. századi képesség:

1. Együttműködés – vagyis a diákoknak meg kell tanulniuk párban vagy csoportban dolgozni, a munkájukért közös felelősséget vállalni, közös érdemi döntéseket hozni.
2. Tudásépítés – azt is szükséges a diákoknak megtanulni, hogyan építsenek fel új tudást, akár úgy, hogy több tantárgy területéről származó ismeretet kell ötvözniük.
3. Értelmes és indokolt IKT-használat – vagyis nem az a megoldás, hogy mindig, minden helyzetben, mindenáron a legújabb technológiákat használjuk, hanem az, hogy az adott pedagógiai célnak megfelelően tudjunk és merjünk bánni ezekkel az eszközökkel.
4. Valós problémák megoldása és innováció – vagyis a diákoknak el kell sajátítaniuk azt a képességet, hogy az iskolán kívüli világban létező valós problémákra keressenek megoldásokat.
5. Önszabályozás – vagyis annak képessége, hogy a diákok előre megadott feltételek mentén tervezhetik és újratervezhetik munkájukat (Prievara, 2015).

Ezek alapján tehát **a tanárok részéről is nagyon komoly szemléletbeli változásra van szükség** annak érdekében, hogy a digitális generáció ezen kompetenciák birtokában kerüljön majd a munkaerőpiacra (Prievara, 2015).

2.2. A CÉLCSOPORT TANULÁSI SZOKÁSAI, IGÉNYEI, MOTIVÁCIÓJA

A generációk rövid bemutatásából is jól érzékelhető, hogy sok területen szükség van a szemléletmód váltására, így van ez az oktatás területén is, mely egyben a legfontosabb terület, hiszen az iskola feladata, hogy adekvát ismereteket biztosítson és a mindennapi életben való eligazodást segítse az a tudás és képesség, melyet az oktatás során elsajátítanak a diákok. Ennek megfelelően a jövő oktatása interaktív feladatokat és élményszerűbb megoldásokat alkalmaz. A frontális oktatás ideje a 21. században lejárt, a diákok bevonása része kell legyen a tanórának. (Schäffer, 2015). Mindemellett a Z generáció életében jelentős szerepet játszik az online világ és a közösségi média. Mindez nagymértékben meghatározza a fiatalok mindennapjait és figyelmét és tanulási módszereit. A hatékony ismeretátadás érdekében érdemes megtekinteni az alábbi ábrát, mely a tanulás felépítését mutatja.



2. ábra: Tanulási piramis (Makó, 2015)

Ráadásul a tanárok helyzetét nem csupán az nehezíti, hogy a digitális generáció bármikor bárminek utána néz, figyelme és türelme jócskán lecsökkent az évek során, melyből adódóan nehezebb fenntartani a téma iránti érdeklődést. A mindennapok jelenleg már jóval élményszerűbbek, mint az előző generációk esetében. Emellett rendkívül fontos hajtó erejük a kényelemszeretet, sok esetben nem szívesen kockáztatnak és kísérleteznek (Schäffer, 2015)

A kutatók érdeklődésének is egyre inkább középpontjába kerül a digitális környezeti átalakulásból adódó fiziológiai változások feltérképezése. Számos vizsgálat igazolta, hogy a figyelmi, és koncentrációs készség csökkent. Emellett vizsgálják a környezeti, szociális és viselkedésre gyakorolt hatását is. Például egy kutatása alapján az USA-ban a főiskolások 38%-a mindössze 10 percig bírja ki anélkül, hogy ránézne valamelyik kütyűjére. (Tari, 2015). Ebből is jól érzékelhető, hogy mekkora jelentőséggel bír ennek a generációnak az életében az infokommunikációs technika. Iskolai környezetben, a tananyag feldolgozásához, tanuláshoz mégsem alkalmazzák a tanárok, csupán néhány egyéni megoldással találkozhatunk.

Ettől függetlenül azonban a technika oktatásba való beépítése eredményes megoldás lehet, hiszen növelheti a diákok elköteleződését. (Szabó, 2015). Számos ötlet és előremutató kezdeményezés valósult meg az utóbbi években, amely a Z generáció tanulásának hatékonyságát segíti, hazánkban és külföldön egyaránt. Ugyanakkor hazánkban és a környező országokban ez még gyerekcipőben jár, illetve csupán szigetszerűen jelenik meg.

Ez a nemzedék a digitális – online téren illetve a stratégiai játékokon nő fel, így motiválásának egyik leghatásosabb eszköze is a játékosítás (gamification) lehet, mely a játékelemek alkalmazását jelenti akár az oktatásban.

Következésképpen a jelenleg aktív pedagógustársadalomnak muszáj alkalmazkodnia ehhez a megváltozott környezethez, ami nem csak a módszertani jellegű változtatásokat jelenti, hanem **elengedhetetlen a pedagógiai attitűdök és a pedagógus szerepfelfogásának megváltoztatása is**. Szükség van arra, hogy a tanárok a tudás megszerzésének, szelektálásának és értelmes használatának tanítását helyezték előtérbe, hiszen a digitális generációt kevésbé kötik le a szóbeli magyarázatok vagy a hagyományos, táblára írt szemléltető eszközök.

A gyakran és gyorsan változó ingerekhez szokott diákoknál előtérbe kell, hogy kerüljenek a korábbi, frontális oktatáson alapulótól jelentősen eltérő pedagógiai módszerek, például a kooperatív oktatás, a projekt rendszerű tanítás és az ún. problémaalapú oktatás (Szabó, 2015). El kell fogadnunk a tényt, hogy a legújabb médiumok az iskolai oktató-nevelő tevékenység konkurenciáját jelentik. Ha nem akarunk csupa alulmotivált, nyűgös gyerekekkel találkozni, akkor meg kell tanulnunk a mai multimédiás eszközöket használni (Benedek, 2008). Mindemellett szükséges megemlíteni, hogy minél fiatalabbak a diákok, abból adódóan, hogy egyre korábban találkoznak a digitális eszközökkel, annál nagyobb igényük van később az osztályteremben is használni ezeket. (Autry és Berge, 2011)

A digitális nemzedék pedagógiai kihívásaira Karen Worley (2011) adott gyakorlati javaslatokat:

Tanulási jellemző	Javasolt oktatási stratégia
a teljesítményre és a jegyekre fókuszál	• adjunk minél több lehetőséget a jegyek megszerzésére, • a tantárgy céljait részletesen adjuk meg
céltudatos	• legyenek tiszta elvárásaink és ezeket pontosan adjuk át a tanulóknak
asszertív	• tiszteljük a tanulók tudását és tapasztalatát, építsünk ezekre
magabiztos	• segítsünk nekik felismerni az információ és tudás közötti különbséget
szeretnek csoportban dolgozni	• vezessünk be csapatmunkát
csoport-orientáltak	• engedjük meg, hogy csoportban dolgozzanak
extrém igényük van a társaságra	• bátorítsuk az együttműködést és az interakciót
nagyon hamar unatkozni kezdenek a hagyományos oktatási módszerek alatt	• az oktatásról a tanulásra helyezzük át a hangsúlyt, • adjunk rövid, gyakorlati feladatokat, • adjunk lehetőséget a feladatok között a megbeszélésekre, • hívjunk vendég előadókat, • engedjük meg a diákoknak, hogy felfedezzék a tanulást maguknak, • a számonkérés helyett engedjük meg nekik, hogy megmutassák, mit tudnak

Tanulási jellemző	Javasolt oktatási stratégia
technológiai igények	• <i>merjük alkalmazni a technológiát az órákon,</i> • <i>engedjük meg, hogy online készítsenek házi feladatot,</i> • <i>legyen saját valamilyen közösségi média csoportunk az adott osztályra,</i> • <i>kommunikáljunk e-mailben</i>
igény a párhuzamos feladatvégzésre (multitasking)	• engedjük meg, hogy a teremben lévő összes anyagot és eszközt felhasználhassák a tanuláshoz, • többféle lehetőséget biztosítsunk a tananyag elsajátítására (projektmunka, beszámoló, prezentáció, videó készítése stb.)
azonnali visszajelzés igénye	• mindig adjunk azonnali és konstruktív visszajelzést, • a kéréseiket és igényeiket mindig válaszoljuk meg

1. táblázat: Gyakorlati javaslatok a digitális nemzedék kihívásaira (Worley, 2011)

A pedagógus egyik fő feladata a hatékony tanulás segítése, mely egyben összefügg a tanulás stratégia vagy tanulási stílus kialakításának támogatásával, hiszen a tanulási stratégiák kialakítása részben a pedagógusok feladata. Nézzük mi az, amire érdemes felhívni a figyelmet e témával kapcsolatban.

Pongor-Juhász Orsolya (2016) a digitális nemzedék tanulási stratégiai kapcsán azt vizsgálta, hogy milyen generációs különbségek fedezhetők fel a tanulási stílus Bérés és munkatársai (2008) által felállított dimenzióiban.

A tanulási stílus preferenciák generációk közötti eltéréseivel kapcsolatos kutatás eredményeiből azt láthatjuk, hogy a digitális generáció tagjai kevésbé Vizuálisak, alacsonyabb átlageredményeket mutatnak az Auditív-befogadó skálán, kisebb igényük van a Csendre, az Értelmes tanulásra¹, ezzel párhuzamosan azonban az Intuitív tanulási stílus² preferenciájuk szignifikánsan magasabb, mint a korábbi generációk átlagai. Ennek a skálának a különleges szerepe akkor válik érthetővé, ha világossá tesszük, hogy ennek a generációnak a gondolkodását a lineáris logikai lépések mentén történő szisztematikus megközelítés helyett egy alapvetően holisztikus, heurisztikus jellegű markáns gondolkodásmód uralja, mely a párhuzamos információk feldolgozására sokkal inkább alkalmas módszernek tekinthető (Pongor-Juhász, 2016).

A Z generáció tanítási jellemzői és a tanulási stílusok között is felfedezhetők összefüggések: a felmért tantárgyaknál egyáltalán nem volt jellemző a mozgásos feladatok jelenléte a tanórákon, és a diákok Mozgás tanulási stílus³ preferenciája ennek megfelelően az utolsó helyen szerepelt. Hasonlóan a páros és kiscsoportos feladatok is csak ritkán fordulnak elő az órákon, a diákok Társas tanulási preferenciájának⁴ átlagértéke a felmért kilenc faktorból a legmagasabb pontszámot kapta (Pongor-Juhász, 2016). Összességében elmondható, hogy a tanulási stílus számos vizsgált dimenziója mentén felfedezhetők generációs különbségek. Természetesen ezeket a különbségeket nem lehet leszűkíteni az életkor okozta eltérésekre,

¹ Értelmes tanulási stílus: A tananyag tartalmi feldolgozása, mely az iskolai környezet legfontosabb célja.

² Intuitív tanulási stílus: A heurisztikus gondolkodás gyakran megjelenik, jellemző az az élmény, hogy egyes feladatok, problémák megoldására anélkül jönnek rá, hogy tudatosan meg tudnák indokolni az odavezető lépéseket, az egyetemistákról ez kevésbé mondható el

³ Mozgás tanulási stílus: A tanulás közben mozgásra, játékra utal.

⁴ Társas tanulási stílus: csoportban vagy párban történő tanulás jellemzően.

hiszen például az iskolatípusok sajátosságai, az oktatási módszerek és a környezet (iskola, szülők) elvárásai is meghatározó szerepet játszanak ebben.

Az is látható, hogy bizonyos tanulási stílusokat egy-egy intézmény jobban preferál, vannak olyan tanulási stílus elemek, amelyek valószínűleg elősegítik a tanulmányok sikerességét (l. Értelmes tanulás), de vannak olyan preferenciák is, melyekre jelenleg úgy tűnik, nem épít az oktatás, így például a Mozgás, a Társas vagy az Intuitív tanulási stílus preferenciákat.

Mindemellett a világ és ezzel együtt a tanulási kultúránk is folyton változik. Ennek következtében a digitális korban fokozottabb a vizuális feldolgozás, az intuitív megközelítés kezd erősödni, mellyel párhuzamosan a részletekre irányuló, aprólékos és elemző gondolkodás egyre inkább háttérbe szorul. Érdeklőség, hogy az írásbeliség elterjedésével a korábban egyértelműen domináns bal agyfélteke helyett a digitális bennszülöttekre vélhetően már kiegyenlítettebb dominancia lesz jellemző. A jobb agyfélteke erősödése a téri-vizuális képességek, képzelet, humor és a részletekből egy egészet összerakni képes megközelítés fejlődését mutatja (Gyarmathy, 2012).

A fentiek alapján jól érzékelhető, hogy amennyiben eredményesen szeretnénk tananyagot átadni a Z majd az Alfa generáció⁵ képviselői számára, akkor élményszerű, izgalmas, praktikus ismereteket biztosító tananyagot és módszertant kell alkalmaznunk.

Hogy ki az, aki csatlakozni fog a képzésbe?

A középiskolások motivációja a több szempontból is irányulhat a közigazgatási ismeretek tantárgy felé, ugyanakkor abban az esetben, ha pályaaorientációra fókuszálunk egyrészt a könnyebb elhelyezkedés

⁵ Alfa generáció: A legifjabb generáció, a 2010 után születettek. Net – generációnak is hívják ezt a korcsoportot, ők már kisgyerekkortól magabiztosan kezelik a technikai eszközöket.

reményében választhatják a tantárgyat, másrésről a továbbtanulás előkészítő szakaszaként is gondolhatnak erre a két évre, amikor ezzel a tantárggyal foglalkoznak. Ezáltal, akár könnyebben felvételt nyerhetnek az NKE egyes képzésire is, mely már egy biztos jövőképet, karrierutat is biztosíthat a fiatalok számára. Ebből adódóan rendkívül fontos, hogy ezen képzés olyan minőségben kerüljön átadásra, mely vonzóvá teszi a közigazgatási életpályát a Z generáció számára.

3. TANANYAGFELOSZTÁSI JAVASLAT

11. évfolyam

Tematikai egység		Óraszám
Az állam működése:		20 óra
- Az állam fogalma és nemzetpolitika.	6 tanóra	
- Az állampolgárság fogalma.	3 tanóra	
- Állampolgári jogok és kötelezettségek.	6 tanóra	
- Információbiztonság és adatvédelem.	5 tanóra	
Gyakorlat – tapasztalatszerzés		2 tanóra
Ismétlés		1 tanóra
Számonkérés		1 tanóra
Összesen:		24 óra

Magyarország az Európai Unióban:		8 óra
- Az EU létrehozásának okai és keretei.	2 tanóra	
- Az EU felépítése és működése.	3 tanóra	
- Az EU hatása Magyarország mindennapjaira.	3 tanóra	
Gyakorlat – tapasztalatszerzés		2 tanóra
Ismétlés		1 tanóra
Számonkérés		1 tanóra
Összesen:		12 tanóra

Témakör		Óraszám
A közigazgatás feladatai és a közszolgák szerepe:		20 tanóra
- A közigazgatás rendszere: felépítése és a közszolgálati tisztviselők.	10 tanóra	
- Különbségek a magánszférához képest - Mit látunk a közigazgatásból?	5 tanóra	
- Szociológia - a közigazgatás és a társadalmi csoportok.	5 tanóra	
Gyakorlat – tapasztalatszerzés		2 tanóra
Ismétlés		1 tanóra
Számonkérés		1 tanóra
Összesen:		24 tanóra

Az önkormányzat működése:		8 tanóra
- Az önkormányzati rendszer kialakulásának okai.	4 tanóra	
- Az önkormányzat feladatai, működése.	4 tanóra	
Gyakorlat – tapasztalatszerzés		2 tanóra
Ismétlés		1 tanóra
Számonkérés		1 tanóra
Összesen:		12 tanóra

12. évfolyam – 3. jegyzet:

Témakör		Óraszám
Mindennapi életünk kapcsolata a közigazgatással:		44 tanóra
- Munkavállalási ügyek.	5 tanóra	
- Vállalkozási ügyek.	5 tanóra	
- Közpénzügyek.	5 tanóra	
- Adóügyek.	5 tanóra	
- Társadalombiztosítási és szociális ügyek.	5 tanóra	
- Rendészeti ügyek.	5 tanóra	
Gyakorlat – tapasztalatszerzés		12 tanóra
Ismétlés		1 tanóra
Számonkérés		1 tanóra
Összesen:		44

		tanóra
Témakör		Óraszám
Civil szervezetek működése		
- Civil szervezetek rendszere és funkciói.	6 tanóra	
- Civil szervezetek együttműködése az állammal és a közszolgálattal.	6 tanóra	18 óra
Gyakorlat – tapasztalatszerzés		6 tanóra
Ismétlés		1 tanóra
Számonkérés		1 tanóra
Összesen:		18 tanóra

2. sz. táblázat – tananyagfelosztási javaslat

A tananyagfelosztási javaslatban arra fókuszáltunk, hogy figyelembe vegyük az elméleti-gyakorlati felosztást is. Ezért javasoljuk, hogy **minden fejezetben legyenek úgynevezett gyakorlati órák, amelyek arra lesznek alkalmasak, hogy a tanuló saját élményt szerezzen a közigazgatás területéről**, esetleg bizonyos ügyintézési folyamatokról. Kb a tanórák 10 %-át javasoljuk gyakorlati órák megtartására.

Figyelemmel kell lenni arra is, hogy elegendő idő jusson ismétlésre, valamint számonkérésre is. A számonkérés módja nem minden esetben a szokásos írásbeli nagydolgozat lehet, elképzelhető a számonkérésre szánt órákon projektfeladatok bemutatása, önálló kiselőadások megtartása, stb.

4. MILYEN A JÓ TANESZKÖZ?

4.1. A TANESZKÖZÖKRŐL ÁLTALÁBAN

A jó taneszköz elkészítése komoly feladat, amelynek több célt is kell szolgálnia. Egyfelől segítse a tanulókat a tanulásban, másfelől pedig a pedagógust a kimeneti követelmények és a tanulási célok elérésében, vagyis a pedagógiai munka támogatója is legyen.

A jól megírt tankönyv, vagy más taneszköz tehát támogathatja a tanulók és a pedagógusok munkáját, míg a rosszul megírt mindkettőt akadályozhatja.

A Pedagógiai Lexikon szerint a **taneszköz** információhordozó, médium, oktatási eszköz, oktatási médium, oktatási segédeszköz, szemléltetőeszköz, tanítási eszköz, tanszer, tanulási forrás: az oktatás folyamatában felhasználható, az oktatás céljainak elérését elősegítő tárgy. Ahogyan a meghatározásból láthatjuk, a taneszköz elég tág fogalom, amely a hagyományos nyomtatott tankönyvtől a demonstrációs eszközökön át a digitális oktatástechnikai eszközökig mindent magába foglal. A technika fejlődésével ennél több is lehet egy taneszköz, mondjuk egy mobilalkalmazás, amely támogatja a tanulási folyamat bármely résztvevőjét.

Bár a taneszközök megjelenési formája változatos, ebben a tanulmányban csupán azokkal a taneszközökkel fogunk foglalkozni, amelyek a közigazgatási ismeretek című középiskolai tantárgy oktatásához központilag készülnek.

Természetesen nem lehet ennek az anyagnak a célja, hogy az összes, a tantárgy oktatása szempontjából lehetséges taneszközzel foglalkozzunk, azonban reméljük, hogy a korszerű pedagógiát szerető és alkalmazó tanárok számtalan egyéb eszközt igénybe vesznek majd a tanórák és a tanítás során.

A hagyományos pedagógiában évszázadok óta a tankönyvek arra szolgálnak, hogy a tanuló otthon megtanulja a tananyagot, továbbá a pedagógust segítse az évközi és az órai tervezésben, vagyis végső soron vezérelje mind a tanulást, mind a tanítást.

Az iskolai oktatásban használt hagyományos tankönyvek a hagyományos pedagógiai módszerekhez igazodnak, általában elmondhatjuk, hogy nincs bennük semmi, - vagy igen kevés - ami a korszerű pedagógiai módszerek, vagy optimális tanulásszervezési módok leírásával, vagy ajánlásával foglalkozna. De tovább megyünk: sok középiskolai tankönyv sem tartalmaz olyan gyakorlatokat, releváns ábrákat, grafikonokat, összetett tevékenységek leírását, folyamatábrákat, amelyek inspirálnák a tanulót az aktív, a játékos, élményszerű, könnyed tanulásra.

A modern pedagógiában azonban elengedhetetlen az izgalmas, motiváló, színes, valódi fejlesztő taneszközök alkalmazása tantárgytól és életkortól függetlenül.

4.2. A PÁLYAORIENTÁCIÓS KÉPZÉS MEGVALÓSÍTÁSÁHOZ SZÜKSÉGES TANESZKÖZÖK

Megítélésünk szerint a középiskolásoknak szóló pályaaorientációs képzésben többféle, a célcsoport igényeihez nagymértékben igazodó és változatos taneszközöket kell fejleszteni, és a pedagógusoknak azokat alkalmazni ugyancsak színes és sokféle munkaformák használatával együtt. A középiskolások ma már nem elégszenek meg az órai frontális oktatással, ezért erre a taneszközök fejlesztésénél is figyelemmel kell lennünk.

A tantárgy keretében kétféle típusú taneszköz fejlesztését javasoljuk: nyomtatott taneszközök, valamint digitális taneszközök.

A **nyomtatott taneszközök** keretében tanulást támogató **jegyzet**, valamint egy ezt kiegészítő **munkafüzet** készüljön.

A **digitális taneszközök** keretében **egy** darab, **komplex e-learning tananyag**.

Természetesen a tantárgy oktatása során a leendő pedagógusok számtalan taneszközt igénybe vehetnek ezeken túl is.

Minden egyéb taneszköz alkalmazása és használata a tanár kreativitására, elhivatottságára, találékonyságára, bátorságára utal. Bármely egyéb taneszköz alkalmazása akkor javasolt, amennyiben az összhangban áll a tantárgy kimeneti követelményeivel, a tanulási célok legjobb megvalósításával. Ennek megítélése – a tanulók egyéni fejlődési céljait, a tantárgy követelményeit, a saját és az iskola, valamint a diákok lehetőségeit jól ismerő – pedagógusok szakmai kompetenciája. Azonban meggyőződésünk, hogy a tanári állomány ösztönzését mindenképpen a projekt keretében kell elvégezni, gondolkodni kell róla, hogy felkeltsük az érdeklődésüket a hagyományostól eltérő, a fiatalokhoz jobban igazodó módszerek használatára.

A közigazgatási ismeretek című középiskolai tantárgy tanításához az alábbi taneszközök kifejlesztése elengedhetetlen:

1. **A tanulást támogató jegyzet.** A jegyzetel szemben támasztott első számú követelmény, hogy igazodjon a 16-19 éves középiskolás gondolkodáshoz, szóhasználatához, felfogó képességhez. A jegyzetben alapvetően nem a jogszabályok szövege kell, hogy szerepeljen, hanem a szaknyelv olyan hétköznapi, közérthető magyarázata, amely igazodik a célcsoporthoz. Jegyzet vs. tankönyv? Megítélésünk szerint a témában elegendő jegyzetet készíteni.

Ennek többféle indoka van. Jegyzetet készíteni gyorsabb, mint tankönyvet és a célt ezzel a formával is el tudjuk érni. Nincs bonyolult jóváhagyási, nyilvántartási eljárás, a változások követése is egyszerűbb egy jegyzet esetében.

2. **Munkafüzet.** A munkafüzet célja, hogy a jegyzetben leírt jogi fogalmakat, eljárásokat segítsen a hétköznapi életben előforduló mindennapi szituációkra lefordítani, segítve ezzel a jegyzet jobb megértését, feldolgozását. A munkafüzetben gyakorlatokat, kompetenciafejlesztő kérdéseket, valamint projektmunkákat érdemes felsorakoztatni. A munkafüzet a diákok önálló tanulásának támogatására szolgál. Abban segíti a tanulókat, hogy jobban megértsék a jegyzetben leírtakat, ismételjének, gyakoroljanak olyankor is, amikor a tanár nem végez direkt irányító tevékenységet a tanulási folyamatban.

A munkafüzet alkalmas arra, hogy ugyanazt a problémát, felvetést más szemszögből mutassa be, vagy vizsgálta meg a tanulóval. A munkafüzet új nézőpontot hoz be a tanulásba.

3. **E-learning tananyag a felsőbb évesek részére.** Az e-learning tananyagot komplex módon szükséges elkészíteni. Fontos követelmény, hogy a digitális tananyag ne a jegyzet megismétlése legyen, hanem egy olyan taneszköz, amely a jegyzet nehezen értelmezhető részeire fókuszálva a munkafüzet mellett a megértést támogatja, a tantárgyhoz kapcsolódó tárgykörben demonstráljon, védett környezetben adjon lehetőséget a tanulónak arra, hogy megismerjen helyzeteket, esetleg interaktív módon kipróbálja magát ezekben a helyzetekben. Az e-learning tananyagnak az is fontos célja kell legyen, hogy rávilágítson a közigazgatás, mint rendszer az ember teljes életét átszövi, gyakran észrevétlen módon, de jelen van a mindennapi életünkben.

4. Ezzel magabiztosságot adhatunk a tanulóknak arra, hogy merjenek ügyeket intézni, bátran nyúljanak állami ügyintézési rendszerek használatához, tudjanak információkat keresni, találni, alkalmazni.

Az egyes taneszközökkel kapcsolatos részletes követelményekről a következő fejezetekben írunk bővebben.

4.3. A KÖZIGAZGATÁSI ISMERETEK TANTÁRGY OKTATÁSÁVAL ELÉRNI KÍVÁNT CÉLOK⁶

„A közigazgatási ismeretek tantárgy célja annak elősegítése, hogy a képzésben résztvevő 11-12. évfolyamos középiskolai tanulók – életkori sajátosságaikhoz igazodó – elméleti ismeretekre, és főleg a gyakorlatban is jól használható tudásra, tapasztalatra tegyenek szert a közigazgatás feladatrendszeréről, működéséről. A képzés – a Nemzeti Alaptantervvel összhangban – azt is elő kívánja segíteni, hogy a felkészítés résztvevői személyiségüket illetően fejlődjenek, a nemzet felelős állampolgáraként tevékenykedjenek, képesek legyen jó és megalapozott döntéseket hozni, és rendelkezzen megalapozott, szilárd erkölcsi beállítódással. A képzés beindításának további nem titkolt célja, hogy – a megszerzett speciális, egyéb tantárgyak által nem vagy csak részben közvetített ismeretek révén – a tanulók figyelmét ráirányítsa a közigazgatási pályára, az itt elérhető karrier, illetve életpálya kínálta lehetőségekre, a Nemzeti Közszerolgalati Egyetemen való továbbtanulásban rejlő előnyökre, ezzel is elősegítve a közigazgatás utánpótlásának minőségi biztosítását.”

⁶ A fejezet leírását, valamint a kimeneti célokat a közigazgatási alapismeretek tantárgy kerettanterve a középiskolák 11-12 évfolyamai számára projektdokumentum alapján készítettük.

A fentiekből láthatjuk, hogy **két alapvető célt szeretne elérni a képzés elindításával** a program megálmodója:

1. egyrészt az életkoruknak megfelelő olyan elméleti ismeretekre tegyenek szert, amelyet aztán a gyakorlatban is jól használhatnak,
2. másrészt felkeltse az érdeklődést a közigazgatási pálya iránt, illetve a Nemzeti Köszszolgálati Egyetem hallgatói utánpótlását is biztosítsa,- hozzájáruljon ehhez – segítsen növelni a hallgatói létszámot.

Minden más, a kerettanterv ajánlásban, illetve a jóváhagyott kerettanterven leírt tantárgyi cél ennek a két általános célnak került alárendelésre.

Az általános célok eléréséhez az alábbi vezérlő elveket szükséges figyelembe venni és a fejlesztés során betartani:

- ✓ a jegyzet nyelvezete – a szakmaiság megtartása mellett – legyen egyszerű, közérthető, könnyen megtanulható;
- ✓ a leendő jegyzetírók ne egyetemi szintű tematikákban, követelményekben gondolkodjanak;
- ✓ mivel alapozó tárgyról van szó, a tantárgy keretében elsősorban a rendszert szükséges bemutatni, a rendszer egyes elemeinek összefüggéseit, alapelveket, alapfogalmakat;
- ✓ mindezt úgy, hogy az elméleti alapozás sok-sok gyakorlati példával legyen megtámogatva, hogy a tanuló az esetleg bonyolultabb fogalmakat is azonnal tudja kötni mindennapi tevékenységekhez;
- ✓ legyen a taneszközökben sok olyan feladat, amely a tanulót önálló tevékenységre, vagy közös, csoportos, vagy projektmunkára sarkallja;

- ✓ fejlessze a tananyag a szóbeli kommunikációs, prezentációs készségeket olyan gyakorlati feladatokkal, ahol a tanuló maga állít össze és mutat be megoldott projekteket, feladatokat;
- ✓ fejlessze a tantárgy, - így a taneszközök is - az érvelési képességet, mivel a közigazgatásban ez egy nagyon fontos elvárt kompetencia. Ezt jól kidolgozott egyéni írásos feladatokkal, esetleg párban vagy csoportban végzett érveléstechnikák alkalmazásával tegye meg a tananyag;
- ✓ fejlessze a taneszköz csomag a tanuló IKT készségeit azáltal, hogy az e-learning tananyagot használja, illetve ezt fejlesztő feladatok megoldásával más módon segítse;
- ✓ tegye lehetővé a tantárgy, hogy a tanuló érdeklődését, vágyát a téma iránt ne csak a tankönyvből, jegyzetből, munkafüzetből keltse fel, de legyen lehetőség ügyfélszolgálatok, kormányablakok, állami hivatalok meglátogatására, ott személyes tapasztalatok szerzésére, esetleg bizonyos órákra vendégtanár meghívásával tovább növelve a személyes élményeket;
- ✓ fontosnak tartanánk az NKE utánpótlás biztosítása érdekében esetleg az órai munka keretében tanulmányi kirándulás szervezését az egyetemre, hogy a pályaválasztás előtt álló fiatal személyes tapasztalatokat szerezzen az ott folyó oktatási tevékenységről, a tanulási körülményekről.

Lehetne esetleg ezt azzal kombinálni, hogy a pályaválasztási időszak előtt egy-két speciális programot szervezhetne az egyetem kifejezetten ennek a célcsoportnak.

A tantárgyi ajánlásban leírt, a tantárgy oktatásával elérni kívánt konkrét célok megvalósítását a célokhoz legjobban igazodó taneszközökkel lehetséges elérni. A taneszközök fejlesztése során ezeket a célokat folyamatosan szem előtt kell tartaniuk az eszközfejlesztőnek.

4.4. HOGYAN ÍRJUNK A KIMENETI KÖVETELMÉNYEKHEZ ÉS A CÉLCSOPORT IGÉNYEIHEZ IGAZODÓ JEGYZETET?

A tantárgy oktatásához elsőként egy jegyzet megírását javasoljuk. Ez a forma rugalmassága miatt jobban igazodik a mai követelményekhez, gyorsabban, egyszerűbben, könnyebben hatályosítható. Ez a közigazgatási tantárgyak esetében azért kiemelten fontos, mivel a jogszabályok, közigazgatási szervezetek, a használt rendszerek folyamatosan változnak, amelyet természetesen a jegyzeteknek is követniük kell. Egy hivatalos, engedélyezett tankönyv ezt a rugalmasságot nem képes lehetővé tenni. Mivel a jegyzet a tantárgyhoz készül, fontos, hogy a címe a tantárgy neve legyen pl.: Közigazgatási ismeretek I.-II. Mivel a tantárgyi követelmény sokrétű, ezért érdemes az egyes félévek anyagait külön-külön jegyzetben megírni és kiadni.

A generáció sajátosságaira figyelemmel azt javasoljuk, a jegyzet megjelenési formája elektronikus e-jegyzet, e-book legyen, amely esetleg telefonra, tabletre is letölthető, így soha nem marad otthon, mindig kéznél van, ha szükséges az órai munkához.

Ha megfigyeljük a középiskolai tanulók iskolába járási szokásait, azt látjuk, hogy nem szeretnek cipekedni, egyre kisebb az iskolai táskájuk, inkább csak a jegyzetelésre alkalmas füzeteket viszik magukkal és a nyomtatott könyveket nem. Ez a tény is az elektronikus jegyzeti forma mellett érvel.

Ugyanakkor nagyon fontos, hogy az iskoláknak olyan, szerzői jogilag tiszta anyagokat adjon át a projekt, amely lehetővé teszi számukra a jegyzetek nyomtatását, ha mégis arra lenne szükségük az oktatáshoz, vagy a tanulók igényelnék a nyomtatott változatot az otthoni tanuláshoz.

A közigazgatási ismeretek közismereti tantárgy. Emiatt a tartalma döntően elméleti, minimális gyakorlati elemmel, de az elmélet megértését segítse sok példa, gyakorlati feladatok, projektek, terepmunka, stb. A közigazgatási rendszerek, fogalmak tanulása nagyon nehéz egy fiatal számára, éppen ezért minden lehetséges eszközzel segíteni kell, hogy érthetővé tegyék a taneszközök a tantárgy elméleti ismereteit.

Egy jó jegyzet általában...

- ✓ támogatja a tanulót az önálló tanulásban,
- ✓ felfedezésre, kutatásra ösztönzi a témával kapcsolatban,
- ✓ nyelvezetében megfelel a tanuló életkori sajátosságainak,
- ✓ érdekes címekkel felkelti a kíváncsiságot,
- ✓ gazdagon illusztrált,
- ✓ a használt fogalmak egyszerűek, vagyis a megfogalmazásuk olyan absztrakciós szinten áll, amelyet megért a tanuló,
- ✓ tartalmaz fejezeti összefoglalás azokkal a kérdésekkel, amelyek utat mutatnak a követelményekhez és amelyek megfelelnek az önellenőrzés követelményeinek is,
- ✓ különböző szintű és típusú kérdéseket használ, így segítve, hogy az eltérő képességű tanulók mind megtalálják a saját képességüknek megfelelőt,

- ✓ olyan feladatokat tartalmaz, amelyek nem egyforma nehézségi fokon állnak. Ehelyett minden esetben könnyebb feladatokkal kezd és haladni a nehezebb felé. Ez biztosíthatja, hogy minden tanulónak lesz sikerélménye a tanulásban.
- ✓ a leckék feldolgozásához írt kérdésekkel segítik különböző nézőpontból bemutatni az adott témát,
- ✓ a tantárgy iránt elkötelezett tanulóknak extra ajánlásokat plusz irodalmakat, olvasmányokat ajánl.

A jó jegyzet érdekesebbé, kíváncsabbá teszi a tanuló számára a tantárgyat, fenntartja a tanulási kedvet.

A jegyzet külalakját tekintve az alábbi fontos elvárásoknak feleljen meg:

- ✓ legyen szellős szövegezésű;
- ✓ minden jegyzetben egységes módon legyenek kiemelve a fogalmak, összefüggések;
- ✓ legyenek benne hasznos információk az adott lecketartalom és a mindennapi élet összefüggésére;
- ✓ legyen benne sok érdekesség a közigazgatásból és a világ működéséről – Tudtad? alcímekkel;
- ✓ a jegyzet(ek) eltérő színnel, ikonnal, vagy más, de egyértelmű módon jelezze, hogy az adott témakör emelt szintű érettségi követelmény;
- ✓ ugyanilyen hangsúlyt kaphat az egyes témakörök más tantárgyakhoz kapcsolódásának bemutatása valamilyen jelzéssel. (például informatika, történelem);
- ✓ szerepeljen sok tanulást támogató ábra a jegyzetekben, amely színesíti lazítja a tartalmat;

- ✓ ha megjelennek a leckék, fejezetek végén önellenőrző kérdések, ezek nehézségi fokait, esetleg típusait is más-más jelzéssel, ikonokkal lássa el.

Követelmények a jegyzetírással kapcsolatban:

A jegyzet szerzői nagyon alaposan olvassák el a tantárgy követelményrendszerét. Minden fejezet, lecke írásakor a követelmény legyen a sorvezető, mert ez segít majd nekik abban, hogy ne egyetemi jegyzetet írjanak, hanem a korosztálynak megfelelő taneszközt.

A jegyzet készítésekor a követelményalapú tervezést szükséges alkalmazni, mint módszertani munkamódszert. A követelményalapú taneszközfejlesztés a kimeneti követelményekből indul ki és visszafelé dolgozik. A kimeneti követelményeket alapul véve határozza meg, hogy az adott témakörben a tanulónak mit kell tudnia. Ezt tevékenységekké alakítja át, a tevékenységekhez rendeli hozzá az órai követelményeket, ehhez pedig az adott óra tartalmát. Ezzel a módszerrel elkerülhető, hogy a jegyzetbe, munkafüzetbe, vagy bármely más taneszközbe olyan tartalom kerüljön bele, amely nem tartozik követelményhez, így fölösleges anyagok nem terhelik sem a taneszközt, sem a tanulót. Ezzel a számonkérés és az érettségi követelmények összeállítása is transzparenssé válik. Azzal, hogy az egész folyamat így zajlik, az átláthatóság mellett az egyszerűség követelményének is eleget teszünk. A középiskolai tanár szakértő lehet a módszertani szakértőkön túl annak a biztosítója, hogy a követelménytervezés megfelelően történjen, ezzel pedig a majdan a tantárgyat oktató tanároknak is hatalmas segítséget nyújtunk az órai munkák tervezéséhez.

Már a jegyzet írása közben érdemes gyűjteni azokat a feladatokat, gyakorlatokat, amelyeket az adott leckéhez kapcsolódva a munkafüzetben szeretnének megjelentetni.

Ugyanígy érdemes külön megjelölni azokat a témaköröket, leckeiket, amelyekhez az emelt érettségiben kérdések szerepeljenek és amire több figyelmet fordítson a tanuló a tanulás során.

Már a jegyzetírás szakaszában gondolni kell a leendő oktató tanárookra is, vagyis a szerzőknek érdemes megjelölni azokat a részeket, amelyekre különös figyelmet kell fordítani az oktatók szakmai felkészítésének folyamatában. Esetleg külön jelöléseket, utasításokat érdemes a tanároknak is adni a feldolgozáshoz, illetve arra vonatkozóan, hogy mely témák különösen fontosak, mire kell nagyobb figyelmet szentelniük az órai munkák során.

A jegyzettől nagyon hangsúlyos elvárás, hogy tartalmazzon sok ábrát a tartalom feldolgozására. Ez azért is nagyon fontos, mert az emberek több, mint fele vizuális típus, a mai fiatal pedig a különböző technikai eszközök nagyarányú használatával még hangsúlyosabban használják a vizualitást a mindennapokban is. Ezek az ábrák többfélék lehetnek: megértést segítő ábra, gondolat, vagy elmetérkép, tanulást támogató ábra, amely az összefüggéseket mutatja be, rendszerező, csoportosító ábrák, táblázatok. Ide sorolunk minden olyan ábrát, amely a tanulást bármely formájában és tartalmában támogatja.

Kiemelten fontos, hogy a jegyzetek azon tartalmi elemei, amelyek egymásra épülnek, logikai egységet alkotnak, de külön fejezetekben szerepelnek, azonos fogalmakkal dolgozzanak. Emiatt a szerzőknek fokozottan szükséges a kapcsolattartás.

A jegyzet tartalmazzon sok hivatkozást különféle weboldalakra, ahol az adott témakörhöz kapcsolódó plusz információka tud a tanuló önállóan beszerezni, összegyűjteni. Ez számtalan önálló feladat és órai munka alapját adhatja, amely segítség a tanárnak, de növeli a tanuló kreativitási és szintetizálási kompetenciáját is, amely hasznos lehet a későbbi élete során.

Fontos elvárás a jegyzetből, hogy emelje ki a szövegben a kulcsszavakat, fogalmakat, ezeket magyarázza közérthetően, egyszerűen.

A jegyzet tehát olyan e-book legyen, amely egy középiskolai szintnek megfelelően tartalmazza az adott téma legfontosabb alapfogalmait, a rendszerek bemutatását, a rendszerek közötti összefüggésekre való rávilágítást, a rendszerek és fogalmak kapcsolatát. Színesen, érdekesen fogalmazva keltse fel a tanuló érdeklődését az egyes témák iránt és adjon útmutatást arra, hogy egy, a diák számára izgalmas témát hol fedezhet fel bővebben. A jegyzet feleljen meg a könnyen érthető kommunikáció alapszabályának, vagyis közérthető legyen, mégsem pongyola, tartsa meg a szakkifejezéseket, de hétköznapi példákkal tegye könnyen érthetővé a bonyolult jogi fogalmakat.

Ez természetesen nem könnyű feladat, amennyiben a jegyzetet író szerzők még nem írtak az érintett korosztálynak taneszközöket. Megítélésünk szerint ez lesz az egyik legnagyobb kihívása a jegyzetek elkészítésének.

Egy jegyzet ideális hossza kb 100 oldal, egy lecke ideális hossza 1-2 oldal illusztrációkkal együtt. Ez a mennyiség a követelményrendszerhez képest talán kevésnek tűnik, ugyanakkor gondoljuk végig, hogy egy érettségiző diák a két év teljes anyagából készül fel, tehát 4x100 oldalnyi jegyzetből. A jegyzet szerzőitől ezért az is elvárás, hogy tömören, lényegre törően fogalmazzanak, kerüljék a fölösleges töltelékszavakat és körmondatokat.

A Ludovika Egyetemi Kiadó egyik speciális fejlesztése egy olyan e-book sablon, amely lehetővé teszi a tanuló számára, hogy magában a könyvben e-jegyzeteket készítsen, kiemeléseket végezzen, vagy más módon önállóan feldolgozza a tananyagot. Mire a taneszköz fejlesztésének a végére érünk, pilot program keretében kipróbálhatná a projekt az elkészült jegyzeteket ebben a taneszközfejlesztő keretben, amelyet később akár a középiskolai tanulók is használhatnának.

4.5. A MUNKAFÜZET, MINT TANESZKÖZ

A jegyzet mellé készülő munkafüzet a taneszköz csomag második eleme, amelynek szerves kapcsolatban kell állnia a jegyzet tartalmával és szerkezetével.

A munkafüzet több célt szolgál:

- ✓ segíti az órai tananyag, valamint a jegyzet feldolgozását,
- ✓ lehetővé teszi, hogy gyakorlati szempontból, vagy egyéb nézőpontokból mutassa be az órai anyagot,
- ✓ segít a tanárnak abban, hogyan dolgoztassa fel a követelményrendszert,
- ✓ ötleteket adhat a tanárnak a számonkérések módjára, módszereire,
- ✓ felkeltheti a tanuló témái iránti kutatási vágyát,
- ✓ praktikussá teheti az elméleti anyag tovább gondolását és kipróbálását.

A munkafüzetben tevékenységeket kell végeztetni a tanulóval. Ez azt is jelenti, hogy ha tevékenységekkel gyakorolják a tananyagot, fejlődik számos olyan kompetenciája, amelynek fejlesztése nem közvetlen cél a tantárgy feldolgozása során, mégis nagy hatással lehet mind saját tantárgyunk, mind egyéb kapcsolódó tárgyak tanulása, de az iskolán kívüli mindennapi életében is.

A munkafüzet írásával szemben támasztott legfontosabb követelmény tehát, hogy legyen nagyon gyakorlatias. Ehhez azonban különös figyelmet kell fordítani az alábbiakra:

- ✓ a munkafüzet feladatait úgy kell összeállítani, hogy azok tevékenységeinek végrehajtásához megfelelő ismeretekkel rendelkezzen a tanuló. Ezen túl szükséges egyéb ismeretforrásokat és azok használatának részleteit is rendelkezésre bocsátani.
- ✓ Fontos, hogy a munkafüzet feladataihoz pontosan megtervezzük az értékelés részleteit is. (pontosítás, szummatív értékelés, formális visszajelzést, stb)
- ✓ A munkafüzettel kapcsolatos elvárás, hogy legyen korszerű az alkalmazott pedagógiai elveket, módszereket illetően. Tartalmazzon sok eszköz, forrást és ezek használatát is.
- ✓ Lényeges, hogy a már korábban említett kompetenciafejlesztést is megvalósítsa, növelje a kreativitást, problémamegoldást, önállóságot, érvelési készséget, az írásbeli és szóbeli kommunikációt és kifejezőképességet a társakkal való együttműködési készséget, továbbá a tanuló szakmai szókincsét is fejlessze.
- ✓ Kiemelten fontos, hogy a munkafüzet differenciált feladatokat tartalmazzon, vagyis a gyengébb képességű vagy előmenetelű tanuló is találjon benne számára megfelelő, sikerélményt okozó feladatokat, amelyeket meg is tud oldani.

- ✓ A munkafüzet feladatai, gyakorlatai a jegyzetből kiemelt kulcsszavakra épüljenek.

A munkafüzetben valamennyi leckéhez és a fejezeti összefoglaló leckéhez készüljön legalább 3-4 gyakorlati feladat. Ezek lehetnek a legismertebb teszt jellegű kérdések, amelyek vagy tudást mérnek, vagy – ha tevékenységekre kérdezzük rá – akkor kompetenciát fejlesztenek. A munkafüzetben felhasználható kérdéstípusokat, azokra példákat a szerzőknek szóló módszertani kézikönyvben érdemes bemutatni.

A munkafüzet a fentieken túl projektfeladatokat is tartalmazzon. Emiatt a legfontosabb pedagógiai elvekkel szükséges a taneszközfejlesztésben közreműködő szakértőket felkészíteni.

4.6. A PÁLYAORIENTÁCIÓS KÉPZÉST TÁMOGATÓ E-LEARNING TANANYAG, MINT TANESZKÖZ

A középiskolai közismereti tárgyak oktatása történetében egyedülálló, hogy az oktatási csomagot, a tanulást és a tanítást e-learning tananyag is kiegészíti.

Az e-learning feladata nem az, hogy megismételje a jegyzet tartalmát, hanem az ott kiemelt legfontosabb követelményekre alapozva kontextusba helyezze a tudnivalókat. Vagyis az absztrakt, elvont elméletet a gyakorlatba ültesse, mutasson a tanulónak érthető, feldolgozható, elgondolkodtató helyzeteket, szituációkat, gyakorlatokat, feladatokat, amelyek majd abban segítik, hogy elmélyüljön a tudása és fejlődjenek a legfontosabb kompetenciái.

Az e-learning tananyag tartalmazzon sok interaktív elemet, valamint olyan gyakorlatokat, amelyekkel a jegyzetben foglalt tudásanyagot a tanulók gyakorlatban is ki tudják próbálni.

Az e-learning tananyag mutassa be a tanulók számára, hogy az élet minden egyes területét átszövi a közigazgatás, jelen van a születéstől a halálig, illetve egyes esetekben a születés előtt és a halál után is.

Elvárás az e-learning tananyaggal kapcsolatban az is, hogy végeztesen egyéni páros, csoportos tevékenységeket a tanulókkal. Ezek a tevékenységek fogják felkelteni a valódi érdeklődést a közigazgatás iránt a saját élmények által, illetve fejleszti a tanuló gyakorlatiasságát, tehát kompetenciákat is fejleszt, hiszen képessé válik saját maga elvégezni bizonyos tevékenységeket, amely bizonyos közigazgatási mozzanatokhoz szükséges.

Az e-learning tananyagban legyen lehetőség arra is, hogy az ingyenesen használható NKE Tudásportálon lévő különböző jegyzetek, tanulmányok, írásos anyagok legyenek összekötve az egyes leckékkel.

Tartalmazzon sok ajánlást azoknak, akiket egy-egy téma mélyebben érdekel, esetleg emelt érettségit szeretnének tenni, vagy a továbbtanulást is az egyetemen képzelik el. Az, hogy a tanulók megismerhetik a középiskolás éveik alatt a tudásportál használatát, az ott lévő anyagokat, tudnak keresni az adatbázisban, nagyfokú előnyt jelent majd számukra a későbbiekben, az egyetemi évek alatt.

Az e-learning program- és tananyagkonceptiójának célját és a követelményrendszert a középiskolai követelményrendszer alapozza meg. Fontos, hogy a megírt jegyzet alapján egy, vagy két olyan szakértő segítse az e-learning fejlesztők munkáját, akik jól ismerik mindkét évfolyam követelményét és a megírt jegyzetek tartalmát. Ez a szakértő kikerülhet a jegyzetírók, a munkafüzet írók, vagy a tanulásmódszertani szakértők közül is. Ugyanakkor – mivel elvárás a gyakorlatiasság – nem nélkülözhető egy közigazgatási szakmai szakértő bevonása sem a fejlesztésnek azon részébe, amíg meg nem születik a végleges koncepció.

Érdemes lehet fiatalokat is bevonni az elkészült anyag publikálása előtt a tesztelésbe, hogy megismerjük az tananyagról a véleményüket. A tesztalanyok lehetnek első éves NKE egyetemi hallgatók is, hiszen nekik még közeli élményük van a középiskolai időszakról.

A komplex e-tananyagban olyan módszertani megoldásokat érdemes használni, amelyek figyelemfelkeltők, színesek, megfelelnek a korosztály igényeinek és számítógépes szokásaiknak. Ilyenek lehetnek a rövidfilmek, a hangjátékok, az animatíkok, a megmozgatott white board rajzok, az interaktív kérdések, stb.

Fontos előre gondolkodni azon is, hogy a középiskolai tanulók hogyan, milyen felületen érik majd el akár az e-jegyzetet, akár a komplex e-learning tananyagot. Olyan rendszerben érdemes gondolkodni, amely kapcsolódik a Probono felületéhez és amelyet egyetlen, egyszerű regisztrációt követően is tudnak majd használni a tanulók, esetleg az önfejlesztésben lévő többi tananyaggal együtt.

4.7. EGYÉB LEHETSÉGES TANESZKÖZÖK

Ebbe a csoportba tartoznak azok a taneszközök, amelyek kiegészítik a jegyzet-munkafüzet-komplex e-learning tananyag hármását. Ezek lehetnek letölthető formátumú **ppt diásorok, projektleírások, iratminták**, vagy bármely más eszköz, amelyet a tanár a tanítás folyamatába be szeretne vonni. Érdemes néhány egyéb taneszközt rendszeres frissítések mellett központilag elkészíteni és biztosítani a tanárok és tanulók számára.

A Nemzeti Közzolgálati Egyetem számos olyan tananyagfejlesztéssel foglalkozott az elmúlt években, amely a közigazgatási ismeretek közismereti tárgy témakörébe tartozik, vagy a közzolgálati egyéb személyes kompetenciák fejlesztésére szolgál.

Ezek a tananyagok ingyenes regisztrációt követően bármely regisztrált felhasználó számára rendelkezésre áll a www.elearning.ludovika.hu weboldalon, vagy a www.probono.uni-nke.hu/önfejlesztés oldalon.

Javasoljuk, hogy a középiskolások számára készült tananyagot is a fenti weboldalak valamelyikén publikálják, ezzel lehetővé válik, hogy egyéb közigazgatási tematikájú képzést is megismerjenek a tanulók, illetve a tanárok színesítsék az órákat, vagy a házi feladatokat, projektmunkákat építsenek az egyes tananyagokra.

Jelenleg több, mint száz olyan e-learning tananyag és szimuláció van mindkét honlapon, amelyből a felhasználók tanulhatnak az önfejlesztés keretében. A középiskolai tanulók ezeknek az anyagoknak a használatával a korábban már bemutatott előnyökkel szintén rendelkeznének, mire döntenek a felsőbb tanulmányaikról. Ezzel valószínűleg vonzóbbá tehetnénk a Nemzeti Közszolgálati Egyetem fakultásait, mert a tanuló bepillantást nyerhet, mit és milyen tananyagokból tanulnak az egyetemen.

4.8. TANESZKÖZÖK A TANÁROK SZÁMÁRA

Mivel valószínű, hogy a tantárgyat nem közigazgatási szakemberek fogják tanítani, a közismereti tárgyakat tanító pedagógusoknak pedig nincs közigazgatási szakmai tapasztalatuk, mindenképpen fontos a taneszközfejlesztések során a tanárookra is gondolni.

Szükséges lenne számukra egy olyan **tanári kézikönyvet** készíteni, amelyben a tananyag és a követelményrendszer súlyponti elemeire külön hangsúlyt helyeznénk. Kiemelnék azokat a témaköröket, fogalmakat, rendszereket, amelyek az érettségire való felkészüléshez elengedhetetlenek és amelyek tanítására nagyobb figyelmet kell szentelni.

Fontosnak tartjuk azt is, hogy tantárgyat oktató pedagógusok számára legyen egy **módszertani-szakmai felkészítés**, ahol megismernék a tantárgy céljait, az elkészült taneszközöket, a tantárgy oktatásával elérni kívánt központi célokat. Egy ilyen alkalommal lehetőség lenne megismerni a taneszközök fejlesztőit, bemutatnánk néhány mintát, vagy példát arra, hogyan tudják érdekessé, színessé tenni a tantárgy oktatását, hogyan tudnak projektfeladatokat készíteni a tanulók számára.

A módszerani felkészítő arra is lehetőséget teremtené, hogy **megtanulhatnák használni az elkészült komplex e-learning tananyagot** és egyéb digitális technológiákat, valamint azokat a felületeket, ahol a taneszközök publikációja megtörténik majd.

Hasznosnak tartanánk azt is, ha a tanároknak a **projektpedagógia** legfontosabb ismérveit, lehetőségeit megmutatnánk, akár folyamatos, évi 1-2 alkalmas továbbképzések keretében, vagy egy erre írt külön anyagban.

5. A TANESZKÖZÖK ELKÉSZÍTÉSÉNEK HUMÁNERŐFORRÁS SZÜKSÉGLETE

5.1. A TANESZKÖZÖK ELKÉSZÍTÉSÉHEZ SZÜKSÉGES SZAKÉRTŐI KAPACITÁS ÉS SZAKÉRTŐI KOMPETENCIÁK

A taneszközök elkészítéséhez az alábbi szakértői közreműködésre lesz szükség:

- jegyzet és munkafüzet író – (szerző)
- oktatás- és tanulásmódszertani szakértő
- pedagógiai szakértő
- grafikus/illusztrátor
- komplex e-learning fejlesztésében jártas szakértői csapat
- szakmai lektor
- nyelvi lektor

A jegyzetíró – munkafüzet szerző: olyan elméleti és/vagy gyakorlati szakember, aki a közigazgatási alapismeretek című közismereti tárgy kimeneti követelményeinek bármely témakörében tankönyv és/vagy jegyzetírói gyakorlattal rendelkezik.

A tantárgy oktatásához a két tanévben négy jegyzetre lesz szükség. **Egy-egy jegyzet megírásához** megítélésünk szerint **két fő jegyzetíró (szerző) elegendő**, ha követjük az az elképzelést, mely szerint nem egyetemi szintű és színvonalú jegyzetet szükséges megírni. Ugyanakkor lehetséges, hogy az egyes jegyzetekben olyan fejezetek szerepelnek, amelyhez nem lesz elegendő két szerző szaktudása. Ilyenkor az adott témaszakértővel természetesen ki kell egészíteni a szerzői névsort.

Munkafüzet író: olyan gyakorlati szakember, szakmai szakértő, aki a jegyzet írójával közösen el tudja készíteni a gyakorlatorientált munkafüzetet.

A munkafüzet írójának feladata, hogy a jegyzetben megismert tudáselemeket gyakorlatba ültesse, bemutassa, hogy az elmélet hogyan fordítható át a mindennapi teendőkké.

Minden jegyzethez szükséges munkafüzet, tehát a szerzőkhöz hasonlóan **egy-egy munkafüzethez két fő szakértő szükséges.**

Akár **úgy is elképzelhető ez a közös munka, hogy a jegyzetet és a munkafüzetet is szerzőpárosok készítik.** Az elméleti szakember a jegyzet írásában, a gyakorlati szakember a munkafüzet írásában vállal több szerepet, de együtt, közösen dolgoznak a taneszközökön.

Oktatás- és tanulásmódszertani szakértő: olyan pedagógiai és/vagy oktatás- és tanulásmódszertani múlttal és gyakorlattal rendelkező szakértő, aki támogatja a jegyzetíró és a munkafüzet író tevékenységét módszertani és pedagógiai, közérthetőségi, egyszerűségi, könnyen érthetőségi és tanulhatósági szempontból.

Feladata, hogy a megírt anyagokat abból a szempontból vizsgálja, hogy az adott lecke mennyire illeszkedik a tantárgy céljaihoz, követelményrendszeréhez, a célcsoport igényeihez. Ezen kívül feladata, hogy segítse az írók, szerzők tevékenységét a közérthetőség, egyszerűség, könnyen érthetőség és tanulhatóság szempontjából. A módszertani szakértő nem csak a tanulhatóságra figyel, de a taníthatóság szempontjait is szem előtt tartja.

A módszertani szakértő feladata az, hogy megírja a taneszközirás módszertani kézikönyvét, valamint, hogy felkészítse a taneszköziró szakértőket a feladatra, majd kísérje nyomon a taneszközirás folyamatát, segítse módszertani szempontból a készülő anyagokat.

A módszertani szakértő feladata még az is, hogy az elkészült taneszközöket leckékre bontva felülvizsgálja a fenti szempontok szerint és csak olyan lecke, feladat, órai részanyag kerülhet a taneszközökben felhasználásra, amelyet a módszertani szakértő jóváhagyott. Emiatt olyan munkamódszert szükséges kialakítani, amelyben a három taneszközfejlesztő szakértő egyszerre dolgozik, és folyamatos közöttük a kommunikáció, a verziók átdolgozása mindaddig, amíg a tanulásmódszertani szakértő azt nem mondja egy leckére, hogy az bekerülhet a jegyzetbe, vagy a munkafüzetbe. Az oktatás- és tanulásmódszertani szakértőkre hárul a legnagyobb feladat a taneszközfejlesztések során. Legalább **három módszertani szakértőre** lesz szükség ahhoz, hogy a taneszközök pedagógiai és módszertani szempontból is megfeleljenek az elvárásoknak. Érdemes lehet ebbe a munkába középiskolai oktatási gyakorlattal rendelkező tanárt is bevonni.

Pedagógiai szakértő: olyan aktív középiskolai tanár, aki társadalomtudományi területen, középiskolásokat oktat és olyan módszertani ismeretekkel rendelkezik, amelynek segítségével támogatja a szakértőket, illetve megvizsgálja a tananyagokat, tanulhatóság és taníthatóság és a célcsoport igényeinek visszacsatolása szempontjából. Ez a szakértő akár az NKE partner iskolák valamelyikéből is kikerülhet.

Grafikus és/vagy illusztrátor: olyan személy, aki grafikus és/vagy illusztrátori rendelkezik gyakorlattal hagyományos könyvek, tankönyvek, vagy e-learning tananyagok készítésében.

A grafikus feladata, hogy a szemnek is élvezhetővé tegye a jegyzetet és a munkafüzetet, ikonokkal, egyéb jelzésekkel kiemelve a fontosabb tudnivalókat, ábrákat, elmetérképeket készítsen és egyéb egységes grafikai és dizájn elemeket alkalmazzon a taneszközökben a könnyebb tanulhatóság kedvéért.

A grafikai munkálatokhoz **egy-két fő grafikus-illusztrátorra** lesz szükség.

Szakmai lektor: olyan személy, aki az elkészült taneszközöket közigazgatási szakmai, gyakorlati szempontból vizsgálja felül.

Szakmai lektort az évfolyamokhoz javasoljuk alkalmazni. Ezt azt jelenti, hogy az első évfolyam két jegyzetét és két munkafüzetét egy szakmai lektorral, míg a második évfolyamét szintén egy szakmai lektor vizsgálja felül. Tehát összesen **két szakmai lektorral** érdemes számolni a feladat megvalósítása során. Elképzelhető azonban az is, hogy az egyes fejezetekhez – mivel eltérő szakértői tudást igényelnek – külön-külön szakmai szakértő, illetve szakmai lektor kapcsolódik.

Nyelvi lektor: olyan személy, aki az elkészült taneszközöket nyelvhelyességi szempontok alapján vizsgálja felül. Valamennyi taneszköz felülvizsgálatát **egy nyelvi lektor** el tudja végezni. Fontos lenne az is, hogy ne csak nyelvi szempontból kerüljön lektorálásra az elkészült taneszköz, hanem korrektor is nézze át, mert egy ilyen szakember nagyon sok segítséget tud adni az élvezhetőbb tartalomhoz.

Komplex e-learning fejlesztésében jártas szakértői csapat: olyan tartalomfejlesztői gyakorlattal rendelkező szervezet, aki egyaránt jártas a közigazgatási, valamint a személyes kompetenciák fejlesztésében, illetve ilyen, valamint a követelményrendszerhez kapcsolódó tartalmú tananyagokat nagy számban fejlesztett az utóbb években.

A tananyagfejlesztési tevékenységet **vállalkozási szerződés keretében** javasoljuk elvégeztetni.

5.2. MUNKAMÓDSZEREK A TANESZKÖZFEJLESZTŐK KÖZÖTT

A taneszközfejlesztés csak akkor tud gördülékennyé és egységes színvonalúvá válni, ha egy jól meghatározott, körülírt egységes munkamódszert és fejlesztési módszertant alkalmaznak azok a szakértők, akik a folyamatban részt vesznek.

A munkamódszerek és a fejlesztési módszertan leírásának elkészítését mindenképpen javasoljuk, mert ez biztosítja majd a jó színvonalú taneszközfejlesztést.

Fontos a fejlesztésben résztvevő szakértők között a folyamatos munkakapcsolat, a több körös szakma-módszertan-szakma-módszertan lépéseket, állomásokat tartani mindaddig, amíg a szakmailag és módszertanilag is tökéletes anyagrészek el nem készülnek. Ez biztosítja a taneszközök kifogástalanságát.

A taneszközfejlesztés első mozzanata a taneszközfejlesztők módszertani felkészítése azért, hogy az összes taneszköz ugyanolyan metodika szerint és ugyanolyan jó színvonalon készüljön el.

A következő mozzanat, hogy a szakértők között folyamatos fejlesztői munkakapcsolat legyen a legjobb eredmény elérése érdekében.

A taneszközfejlesztésben a módszertani szakértők irányítják a munkát, elkészítik az egyéb szakértők számára szükséges mintákat, és közösen begyakorolják a munkamódszert.

5.3. A FEJLESZTÉSEK IDŐSZÜKSÉGLETE

A jó taneszközök elkészítéséhez a fenti pontokban leírtakon túl az is az egyik előfeltétele, hogy a fejlesztéshez elegendő idő álljon rendelkezésre.

A jegyzet elkészítéséhez szükséges idő minimum 3 hónap. A jegyzettel párhuzamosan, de némi csúszással készülhet **a munkafüzet**, így ennek **fejlesztési időszükséglete ugyancsak 3 hónap.**

A szakmailag és módszertanilag is tökéletes leckék, fejezetek feldolgozását szintén párhuzamosan, de némi időeltolódással kaphatja meg a grafikus.

A komplex e-learning tananyag fejlesztésének átlagos ideje 3-6 hónap.

A tanárok felkészítése a taneszközök és a tanári kézikönyv elkészülését követően kerülhet sor. A tanári kézikönyv elkészítésére elegendő idő 2 hónap, a felkészítésre pedig szintén két hónapot lehet számítani.

Az alábbi ábra azt mutatja meg, hogy az egyes taneszközfejlesztési szakértők mikor kapcsolódnak be a munkába és meddig lesz rájuk szükség a folyamatban.



3. sz. ábra – a taneszközfejlesztők bekapcsolódása a fejlesztési folyamatba

Miután a taneszközfejlesztés szakmai-módszertani része befejeződött, akkor léphetnek be a fejlesztések záró szakaszába a nyelvi lektorok.

A komplex e-learning fejlesztése akkor indulhat el, ha a szakmai anyagok kb 90 %-a elkészül. Ekkor kezdődhet meg a program- és tananyagkonceptió elkészítése, majd ezek jóváhagyása után az e-learning taneszköz gyártása. Ez a fejlesztési, gyártási folyamat azért nem szerepel az ábrán, mert ennek a folyamatnak a leírása, a vállalt határidők a majdani vállalkozási szerződésben kapnak helyet.

6. EGYÉB JAVASLATOK

6.1. A TANESZKÖZFEJLESZTŐK MÓDSZERTANI FELKÉSZÍTÉSE

Fontos, hogy készüljön egy írásos anyag arról, hogy hogyan zajlik a taneszközfejlesztők közötti módszertani munka. Minden szakértő, aki a taneszközfejlesztés folyamatában, annak bármely pontján megjelenik, szükséges felkészíteni arra, hogy milyen szemlélettel, milyen célok elérése érdekében készülnek a taneszközök.

Ezzel biztosítva lenne az, hogy valamennyi készülő taneszköz azonos színvonalon, azonos módszertannal dolgozva, így az egységes kinézet, formátum mellett a tartalom is hasonlóan egységes lenne, amely megkönnyíteni a két évfolyam tanulmányait.

6.2. A KÖZÉPISKOLAI TANÁROK MÓDSZERTANI FELKÉSZÍTÉSE

Úgy ítéljük meg, hogy nem csak a taneszközfejlesztők módszertani támogatására és fejlesztésére van szükség, de közismereti tárgy leendő tanárait is szükséges felkészíteni arra, hogyan tanítsák ezt a speciális tárgyat. Annál is inkább fontos ez, mivel valószínűsíthető, hogy a tantárgyat tanárok és nem közigazgatási szakemberek oktatják majd. Emiatt a tanárok módszertani felkészítése mellett a szakmai ismeretek átadása, vagy annak megalapozása igen fontos. A tanárok módszertani felkészítése egyrészt arra szolgáljon, hogy a tantárgyi célkitűzéseket megismertessük velük, bemutassuk a tantárgy oktatásához elkészült taneszközöket, másrészt ötleteket adjunk olyan módszertani megoldásokra, amelyekkel érdekesebbé, színesebbé, élvezhetőbbé tehetik az órai munkát.

Emellett az is fontos lenne, hogy a módszerani felkészítés során ki is próbáljanak néhány gyakorlatot, módszert, eszközt, így saját élményt is szerezzenek a tantárgy oktatásához.

A leendő tanárok kellő bátorsággal kell, hogy a tantárgy oktatásához viszonyuljanak, nagyon fontos, hogy jó szívvel alkalmazzák a projektpedagógia eszközeit, illetve tanácsokat kapjanak arra vonatkozóan, hogyan tudnak eleven, mindennapi munkakapcsolatot kiépíteni a lakhelyükön működő államigazgatási és önkormányzati szervekkel azért, hogy a gyakorlati órák megtartásához partnereket találjanak, akiktől a gyakorlati feladatok megvalósításához ötleteket is kapjanak.

A tantárgy tanárainak módszertani felkészítése nem merülhet ki egy alkalommal. Fontos lenne, hogy a tantárgy oktatásának felügyeletével foglalkozó központi államigazgatási szerv évente 1-2 alkalommal folyamatos közigazgatás-módszertani segítséget adjon a tanárok számára. Az is elképzelhető, hogy a majdani, az oktatásban résztvevő iskolák és a területükön működő kormányhivatalok kössenek együttműködési megállapodást arra vonatkozóan, hogy a hivatal támogassa a képzést gyakorló szakemberek közreműködésével. Például ezek a gyakorló szakemberek tarthatnának órákat a javasolt gyakorlati órákon.

A tanárok módszertani-szakmai támogatása megvalósulhatna a Probono oldal önfejlesztés felületén is úgy, hogy a tantárgyat tanító tanárok szakmai közösséget hoznának ott létre, a közösség adminisztrátorai pedig folyamatos információkkal segítenék az oktatást és a szakmai változások követését. Ez annál is inkább fontos, mivel a közigazgatási szabályok gyorsan változhatnak, amit egy nem közigazgatási szakember tanár nem biztos, hogy tud nyomon követni. A csatornában erre is lehetőség lenne a közös módszertani kapcsolódások, tanácsok, javaslatok mellett.

6.3. JAVASLATOK AZ ÉRETTSÉGIVEL KAPCSOLATBAN

Megítélésünk szerint fontos azzal foglalkozni, hogy milyen a taneszközök – főleg a jegyzet – és az érettségi követelmény közötti viszony. Sok félreértés adódhat abból, ha nem egyértelmű, hogy a jegyzetben szerepelő tudásmennyiség nem egyenlő az érettségi anyaggal.

Ugyanis a jegyzetben több információ, témakör, lecke lehet, előfordulhat, hogy a jegyzet bővebb az érettségi követelményeknél, de olyan is lehetséges, hogy nem tartalmaz minden témakört. Ez azért történhet meg, mert az érettségi a kerettantervi követelményekre épül, és mint keret tágabb a mozgástere.

Ugyanakkor természetesen az érettségiző diákok felkészítése és a sikeres érettségi vizsga az egyik kiemelt célja a tantárgy oktatásának, ezért erre külön figyelmet kell fordítani a jegyzetek írásakor.

A fentiek miatt nagyon nagy figyelmet kell fordítani az érettségi követelmények pontos meghatározására, olyan elvárások megfogalmazására, amely segíti és támogatja mind az érettségiző diákot, mind az érettségire felkészítő tanárt.

Az érettségi követelményrendszer egyszeri, de pontos és minden érintett számára előnyös megfogalmazása évekre kötöttséget és útmutatást is jelent egyben a feladatlapok összeállítóinak. Emiatt kiemelten fontos, hogy az érettségi feladatok összeállításához a követelményrendszer úgy járuljon hozzá, hogy a szakmai szempont érvényesítése mellett egyértelmű utasításokkal, feladat leírásokkal és főleg a tanultak visszakérdezésével egyértelmű legyen a tanulónak és a javító tanároknak is.

Ezért mindenképpen javasoljuk, hogy a tantárgyat felügyelő igazgatási-szakmai szervezet a projekt-érettségit preferálja. Ez egy olyan tantárgy, amelyben újszerű oktatás-technikai, technológiai és pedagógiai módszerek kerülnek bevezetésre, ezért ehhez az innovatív szemlélethez innovatív érettségit alkalmazzunk.

Ezzel nem csak a tudás mérése válik lehetővé, de a tanuló megmutathatná azt is, hogy hogyan fejlődött különböző kompetenciákban, mint pl. előadói készség, időgazdálkodás, probléma felismerés és –megoldás, kommunikációs képesség, rendszerezés, stb.

Ezek mind olyan kompetenciák, amely a közigazgatásban és a közigazgatásra felkészítő felsőoktatásban is nagyon hasznosak.

A projektérettséginek körülbelül 15 éves tapasztalata van az érettségi rendszerben. A módszer a tanulói tevékenységekre alapoz, a tanuló önállóságára épít, képességfejlesztésre fókuszáló kreatív vizsgaforma, amely csak kevés középiskolai tantárgy esetében van jelen, mint lehetőség. A közigazgatási alapismeretek követelményrendszere és témakörei számtalan lehetőséget hordoznak magukban arra, hogy esetünkben megvalósuljon a projektérettségi.

Néhány példa erre:

- ✓ a helyi önkormányzat egy-egy feladatának bemutatása;
- ✓ vállalkozás elindítása, ehhez üzleti elemzések készítése, adózási környezet bemutatása;
- ✓ munkavállalással kapcsolatos feladatok;
- ✓ társadalmi csoportok vizsgálata;
- ✓ közigazgatás és civil szervezetek kapcsolatának bemutatása;
- ✓ adóügyekkel kapcsolatos feladatok;
- ✓ szabálysértések elemzése;
- ✓ adatvédelem és információbiztonság a fiatalok internethasználati szokásaival;
- ✓ ügyfélelégedettségi mérések, kutatások, stb.

Javasoljuk azt is, hogy az érettségi tételek kidolgozása nagyon szigorúan kapcsolódjon az előírt követelményrendszerhez. Éppen ezért rendkívül fontosnak tartjuk, hogy az érettségi feladatlapok kidolgozásában olyan módszertani szakértők (is) vegyenek részt, akik a taneszközöket fejlesztették, mert csak így valósítható meg ez az elvárás.

Az érettségi mellett fontos lehet néhány mondattal kitérni a később megszervezésre kerülő tanulmányi versenyek követelményeire is.

Amennyiben a taneszközfejlesztéssel megbízott szakmai gárdát sikerül a munka befejezését követően is egyben tartani, úgy érdemes bevonni őket az érettségi feladatlapok elkészítése mellett a tanulmányi versenyek követelményrendszerének kidolgozásába, valamint a feladatok gyártásába. Ezzel válhat teljessé az a munka, amelyet a projekt felvállalt a tantárgy oktatásának elindításával és bevezetésével.

7. ÖSSZEGZÉS

A tananyagfejlesztési koncepció az alábbi legfontosabb javaslatokat tette a közigazgatási alapismeretek közismereti tantárgy taneszközeinek fejlesztése kapcsán:

1. Három típusú taneszköz fejlesztést javasolunk a tanulók számára: jegyzet, munkafüzet, komplex e-learning tananyag. Ezek a taneszközök igazodjanak a Z generáció elvárásaihoz, tanulási szokásaihoz és motivációjához.
2. A leendő tanárok számára készüljön tanári kézikönyv.
3. A taneszközfejlesztés egységes módszertan szerint történjen, amelyre valamennyi taneszközfejlesztő szakértőt szükséges felkészíteni.
4. A taneszközfejlesztést gyakorlott oktatás- és tanulásmódszertani szakértők segítsék.
5. A taneszközfejlesztésben közreműködő személyek: jegyzet és munkafüzet írók, (szerzők), oktatás- és tanulásmódszertani szakértők, grafikusok/illusztrátorok, szakmai lektorok, nyelvi lektor és korrektor.
6. Készüljenek a tanárok és a tanulók számára egyéb taneszközök, pl. ppt, ajánlott irodalmak.

7. Az NKE tudásportál anyagait ismertessék meg a tanulókkal. Az elearning.ludovika.hu oldalon található ingyenes és a közigazgatás témájában készült tananyagokat szintén használják a tanárok az oktatási tevékenységük során, ezzel színesítve a tantárgyat.
8. A tantárgy oktatása során ne csak tárgyi tudás átadására, de kompetenciafejlesztésre is fókuszáljunk.
9. A tantárgy tanárai számára nem csak egyszeri módszertani felkészítőt szervezzünk, de folyamatos módszertani támogatást nyújtunk számukra a Probono önfejlesztés oldalán szakmai közösség formájában.
10. A tantárgy órafelosztásánál javasolunk gyakorlati órákat is beépíteni.
11. A tantárgynál javasoljuk bevezetni a projektérettségit.
12. Az érettségi követelmények meghatározásában és az érettségi módszertan kidolgozásában, valamint a feladatlapok készítésében vegyenek részt azok a szakértők, akik taneszközfejlesztőként szerepelnek majd.

Budapest, 2020. június

